

Finanční gramotnost

učebnice učitele

**Petra Navrátilová
Michal Jiříček
Jaroslav Zlámal**

Obsah

Úvod.....	4
Jak pracovat s učebnicí.....	5
Podpora výuky.....	6
Peníze.....	8
<i>Co jsou vlastně peníze?</i>	8
<i>Bankovky a mince České republiky</i>	9
<i>Ochranné prvky na českých bankovkách</i>	11
<i>Jak vypadaly bankovky před 100 lety a jak vypadají dnes?</i>	15
<i>Co dělat s poškozenými bankovkami?</i>	16
<i>Z čeho se bankovky vyrábí?</i>	16
<i>Co bylo „krytí bankovek zlatem“?</i>	17
<i>Co byly tzv. „státovky“?</i>	17
Banka jako správce peněz.....	18
<i>Potřeba vzniku bank</i>	18
<i>Centrální banka a obchodní banky</i>	18
<i>Služby obchodních bank</i>	19
<i>Dohled nad činností obchodních bank</i>	21
Hotovostní a bezhotovostní peníze.....	22
<i>Hotovostní peníze</i>	22
<i>Bezhotovostní peníze</i>	23
Způsoby placení.....	27
<i>Hotovostní placení</i>	27
<i>Bezhotovostní placení</i>	32
<i>Nové trendy v oblasti bezhotovostních plateb</i>	44
Principy tržního hospodářství.....	46
<i>Ekonomické systémy</i>	46
<i>Základní prvky tržního mechanismu</i>	47
<i>Nedokonalosti tržního mechanismu</i>	48
<i>Úloha státu v tržním hospodářství</i>	50
Náklady, výnosy a výsledek hospodaření podniku.....	51
<i>Výsledek hospodaření podniku</i>	52
<i>Stanovení prodejní ceny</i>	52
Hospodaření domácnosti.....	54
<i>Domácnost a její potřeby</i>	54
<i>Majetek domácnosti</i>	56
<i>Rozpočet domácnosti</i>	57
<i>Reklamáce</i>	65
<i>Nežádoucí nabídky</i>	69
Finanční produkty.....	72
<i>Bankovní finanční produkty</i>	72
<i>Formy úvěrů</i>	73
<i>Úvěry od nebankovních institucí</i>	77
<i>Ručitel</i>	80
<i>Sjednání finanční půjčky prostřednictvím internetu/telefonu</i>	80
<i>Rozhodčí doložka</i>	82
<i>Exekuce, vymáhání pohledávek</i>	82
<i>Předlužení a jeho řešení</i>	84
<i>Na co všechno si dát pozor při půjčování peněz?</i>	86
Další formy spoření a investování.....	87
<i>Drobné spoření</i>	87
<i>Spořicí účet</i>	87
<i>Termínovaný vklad</i>	88
<i>Stavební spoření</i>	89
<i>Pojištění</i>	89
<i>Investování peněz / Ostatní formy zhodnocení peněz</i>	90
<i>Finanční produkty spojené se spořením na penzi</i>	91
<i>Rozložení rizika investic</i>	92
Finanční plánování.....	94
<i>Podstata finančního plánu</i>	94
<i>Vytvoření finančního plánu</i>	94
<i>Vývoj vlastního finančního hospodaření</i>	97
<i>Stanovení rizik ve finančním plánování</i>	98
Klíčové kompetence.....	106
Průřezová témata.....	107
Metodická doporučení pro zajištění výuky finanční gramotnosti.....	110
Metodika výuky jednotlivých témat.....	116
Další náměty k učivu kapitoly.....	164
Závěr.....	200
Použité zdroje a literatura.....	200

Jak pracovat s učebnicí

Výklad textu v učebnici je obohacen o řadu obrázků, ilustračních schémat a příkladů, které názorně doplňují probírané učivo. ▼

Příklad: Tyto odstavce výklad vhodně doplňují objasňujícím textem, modelovým výpočtem či příkladem ze života.

Kromě běžného textu se v knize setkáte i s rozšiřujícím učebním materiálem v podobě infoboxů **Minislovníček** a **Něco navíc**.

Na problematické věci, skutečnosti, které byste si měli zapamatovat či kterých byste se měli vyvarovat, vás upozorní následující infobox. ▼

Na co si dát pozor...

- **Zapamatujte si, že...** ... text uvedený v tomto rámečku je důležitý. Může mít také charakter upozornění či varování, případně může doporučit návyk, který je vhodné si osvojit. Věnujte mu tedy zvýšenou pozornost. !

Učebnice rovněž obsahuje řadu úkolů, jejichž smyslem je procvičit probrané učivo na konkrétním příkladu či úvaze. **Úkoly** můžete vypracovat přímo do učebnice; pomocné výpočty si samozřejmě můžete vyhotovit na samostatném papíře. ▼

1. Pod tímto zvýrazněním jsou uvedeny právě úkoly, které máte vypracovat. Úkoly jsou v celé učebnici číslovány v rámci jedné číselné řady.

Obtížnost úkolu: Grafické vyjádření pomyslně naznačuje, zda se jedná o lehčí úkol, [] či o úkol složitější povahy []. Úkoly označené takto [] značí spíše náměty k diskusi či k zamyšlení. Pro snadnou orientaci vyučujícího je uvedena i strana žákovské učebnice, na které se cvičení nachází.

Příklad s modelovým výpočtem, jehož řešení je k dispozici v učebnici vyučujícího, je označen piktogramem klíčku.

Obtížnost úkolu
[] [] [] []

 str. xx, žák

V rámci podrobné metodiky k dané kapitole má vyučující ve své učebnici k dispozici i **rozšiřující učivo**, další materiály a náměty pro diskusi. Rozšiřující učivo je umístěno v šedém infoboxu a je označeno piktogramem žárovky. Může mít charakter rozšiřujících informací, témat k diskusi či námětů pro možné praktické cvičení. ▼

Stále se setkáváme s případy padělání bankovek

V ČR se rok od roku zvyšuje množství oběživa. Bohužel řada (zejména mladých) lidí bere pokus o padělání bankovky jako legraci a neuvědomuje si možné dopady v podobě trestního postihu. Pozor, sazba za padělání bankovek je **až 15 let nepodmíněného odnětí svobody**. Potěšitelné ale je, že množství padělaných peněz se postupně snižuje. V roce 2015 bylo například odhaleno **na 5 461 pokusů** o padělání bankovek a mincí, přičemž některé z padělků byly posouzeny jako velmi zdařilé, jiné byly provedeny velmi diletantsky. V roce 2019 bylo zachyceno **1 014 kusů** padělaných bankovek a mincí. Mezi nejčastěji padělané platidlo stále přináležejí tisícičkoruna. Kvalita ochranných prvků českých bankovek má velmi vysokou úroveň, proto je také velmi obtížné je jednoduchými způsoby padělat.

Zdroj: Česká národní banka/ČT24

Počet padělaných bankovek je stabilně nízký (ČNB):

<https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskove-zpravy/Pocet-padelanych-bankovek-je-stabilne-nizky/>

Ochranné prvky českých bankovek: <https://www.youtube.com/watch?v=lg4qZa14ssE>

Podpora výuky

Vyučující má k dispozici, jako přímou podporu své výuky, rozsáhle zpracovanou **metodickou část**, včetně vymezení **klíčových kompetencí žáka** a **průřezových témat**.

Klíčové kompetence a průřezová témata

Tato část učebnice učitele obsahuje:

1. **Klíčové kompetence žáka:** dané příslušným RVP a ŠVP, v souladu s cíli vzdělávání žáka v oblasti finanční gramotnosti, jeho schopnostmi a studijními předpoklady. (str. 106–107)
2. **Průřezová témata:** učivo finanční gramotnosti lze při vzdělávání žáků doplnit následujícími průřezovými tématy: **Osobnostní a sociální výchova; Výchova demokratického občana; Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech; Environmentální výchova a Mediální výchova.** V rámci nástinu jednotlivých průřezových témat vyučující najde i náměty propojení a vazby na oblast samotné finanční gramotnosti. (str. 107–109)

Obecná metodická doporučení pro zajištění výuky finanční gramotnosti

Učivo finanční gramotnosti prolíná řadou dalších nauk, oborů a předmětů. Vyučující má k dispozici jednak **obecné vymezení koncepce výuky** (zakotvení výuky v RVP a ŠVP školy), v dalších odstavcích pak nalezne metodický popis zaměřený na **spolupráci** (předměty/ostatní vyučující/rodina žáka) a také obsáhle popsanou obecnou metodiku zaměřenou na **metody a formy výuky**. (str. 110–115)

Podrobná metodika výuky jednotlivých témat

Dosti rozsáhlá část metodiky je věnována jednotlivým tématům. Danému tématu je v podrobné metodice věnována vždy dvoustrana. (str. 116–163)

První strana metodiky:

– na ní vyučující nalezne jednak **cíl hodiny** a **konkrétní vymezení kompetencí** (které by měl žák získat prostřednictvím učiva tématu). Dále je zde k dispozici **námět v podobě motivační složky** (na úvod výuky lekce) a **výčet použitých metod a forem práce** (které je při probírání lekce a tématu možné použít) a také **mezipředmětová vazba**. Co se týče možnosti **uplatnění průřezových témat** k lekci – k dispozici je konkrétní průřezové téma a námět(y) k dalšímu rozpracování. Záleží přirozeně na vyučujícím, zda jich (a do jaké míry) ve výuce využije.

Druhá strana metodiky:

– je věnována struktuře výuky hodiny, časové dotaci a metodickému postupu a vedení hodiny. Ve shrnující tabulce jsou k dispozici klíčové pojmy probírané lekce, stručný výtah učiva (Pozn.: vyučující je má k dispozici v plném znění ve výkladové části své učebnice), použití forem výuky, metodické poznámky, možné dotazy k žákům a odkazy na konkrétní úkoly a případná další doplňková témata. V rámci rychlé orientace jsou k dispozici i odkazy na konkrétní stránku učebnice učitele.

Přirozeně, záleží na vyučujícím, jak dalece mu pojetí této podrobnější metodiky bude pro jeho výuku vyhovovat. Nicméně věříme, že (nejenom začínajícím vyučujícím) pomůže v celkové koncepci výuky finanční gramotnosti.

1. PENÍZE

Peníze

Co jsou vlastně peníze?

Určitě jste se s **penězi** již setkali, a proto víte, že je používáme zejména v obchodech jako **prostředek k výměně různého zboží**.

Příklad: když si chcete koupit mobilní telefon, housku nebo nové kolo, **musíte za toto zboží zaplatit dané množství peněz**.

Také jste si jistě všimli, že rodiče si na cestu do zahraničí mění české peníze na cizí. Je to proto, že v každém státě světa se používají jiné peníze. Peníze daného státu se označují jako **měna**.

V České republice používáme měnu, která se nazývá **koruna česká**. Víte, jaká měna se používá třeba ve Velké Británii, v Německu nebo v Kanadě?

Obtížnost úkolu

 str. 6, žák

1. Vyjmenujte (či vyhledejte na internetu) alespoň 5 států a jejich měnu. Název státu a měny запиšte na jednotlivé řádky.

- např.: Velká Británie, měna: libra šterlinků (GBP), symbol: £
- Norské království, měna: norská koruna (NOK)
- Austrálie, měna: australský dolar (AUD), symbol: A\$, AU\$
- Lichtenštejnsko, měna: švýcarský frank (CHF)
- Myanmar (dříve Barma), měna: myanmarský kyat (MMK)

Příklad: Když si koupíte za 15 Kč v mincích žvýkačky, za papírovou tisícikorunu počítačovou hru na DVD nebo když zaplatíte za stravenky ve škole, vždy používáte **peníze**.

Proč používáme peníze?

Peníze (platidlo) se používají jako prostředek směny, to znamená, že je lze volně směňovat za různé zboží a služby. Lze také říci, že peníze vznikly jako prostředek pro **obchod**.

Minislovníček

Peníze představují všeobecně přijímaný prostředek směny – **platidlo**.

Minislovníček

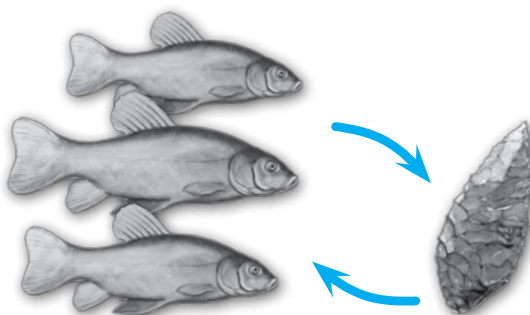
Měna je konkrétní peněžní jednotka daného státu.

Například:

- měna ČR je **koruna česká** (mezinárodní označení **CZK**),
 - měna Švýcarska je **švýcarský frank** (mezinárodní označení **CHF**),
 - měna USA je **americký dolar** (mezinárodní označení **USD**),
 - společná měna řady států Evropské unie je **euro** (mezinárodní označení **EUR**),
- a podobně.

Prostá směna zboží

Před zavedením platidel se obchodovalo výměnou zboží za zboží. Jednalo se o tzv. **prostou směnu zboží** typu „dám ti tři ryby za nástroj“.

Obchodování za pomoci platidel

Pro zjednodušení obchodní činnosti byla zavedena tzv. **platidla**. Zpočátku to bylo například **plátno** (od něj odvozen pojem „**platit**“), **mušle**, později **drahé kovy** (zlato, stříbro) a **drahé kameny**.

Z drahých kovů se začaly razit **mince** a po nich přišly na řadu tištěné **papírové bankovky**.

7. Ochranný pruh

Ochranný pruh se nachází na lící straně v pravé části bankovky a vystupuje při sklopení. V pruhu mohou být zobrazena i čísla označující nominální hodnotu bankovky. Tato část se pak jeví jako tmavá, matová či specificky se lesknoucí. ▼

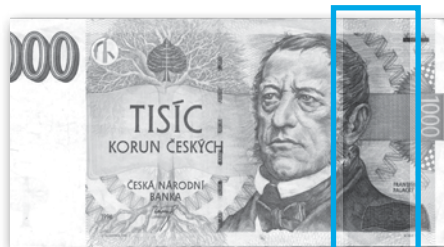
Ochranný pruh na bankovce

Ochranný pruh z čelního pohledu...

... a při sklopení bankovky

Místo výskytu ochranného prvku na bankovce

Něco navíc

Ofset

Je to technologie tisku, která se nejčastěji používá například při tisku knih, časopisů, novin apod.

Jak je již naznačeno v textu, může se ofsetu použít i při tisku mikropísma na ceninách.

Ofsetové tiskárny tisknou v barevném režimu CMYK, skládají tedy odstíny mícháním čtyř základních barev, a to:

azurové (C – Cyan),
purpurové (M – Magenta),
žluté (Y – Yellow)
a černé (K – black).

Na následujícím obrázku vidíte zásobníky jednotlivých barev spektra CMYK a tiskové válce ofsetové tiskárny.

Pozn: Barevné schéma CMYK mají žáci k dispozici ve své učebnici.

Bližší pojednání k barevnému režimu CMYK a jeho barevné schéma naleznete na Wikipedii:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/CMYK>

8. Mikrotexty

K tisku **mikropísma** se používá buď techniky **ofsetu** nebo (a to zejména) **hlubotisku**. Tisknou se jím **linky**, **vyplňují obrazce** nebo se z nich skládá **samostatný obrazec**. Pravost bankovky nebo šeku je možné ověřit pouhým okem nebo s pomocí lupy. **Kopírovací stroje nedokáží mikrotext napodobit.** ▼

Mikrotexty na bankovce

Mikrotisk na tisícikorunové bankovce

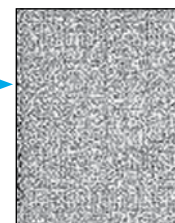
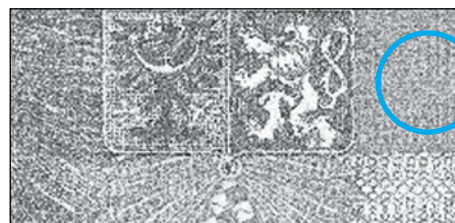
Místo výskytu ochranného prvku na bankovce

Pravá bankovka

Na detailu pravé bankovky je mikrotext čitelný

Falsifikát

Na falešné bankovce je mikrotext nečitelný; vlastně není přítomen.

Jak jsou platební karty chráněny?

Stejně jako bankovky i platební karty jsou opatřeny několika ochrannými prvky. Jedním z nich je již zmiňovaný **trojrozměrný obraz – hologram**, který při pohybu mění tvar a barvu. Platební karty mají i ochranné prvky, které však nejsou pouhým okem zřetelné. Je to například **speciální znak** (viditelný pouze pod ultrafialovým světlem).

Přítomnost těchto ochranných prvků má, podobně jako u bankovek, vést ke ztížení snah o padělání platebních karet.

Velmi důležitým bezpečnostním prvkem je tzv. **PIN – čtyřmístný číselný kód**, který uživatel účtu obdrží společně s vydanou platební kartou. Bez znalosti PINu není možné s platební kartou provádět finanční operace.

***Příklad:** PIN karty se zadává například při výběru hotovosti z bankomatu nebo při bezkontaktní platbě v hodnotě od 500 Kč za zboží v obchodě, při úhradě nákupu benzínu do auta u čerpací stanice, při platbě v restauraci apod.*

Udržovat kód PINu v tajnosti je základním bezpečnostním prvkem, který musí dodržovat samotný uživatel platební karty!

Na co si obecně dát pozor u platební karty

1. Přístupové údaje ke kartě uchovávejte odděleně	<p>Rozhodně NEUCHOVÁVEJTE PŘÍSTUPOVÉ ÚDAJE k platební kartě na zneužitelných místech (ve svých poznámkových blocích, notýsku, na záznamových médiích typu USB disk, v mobilu apod.). NIKDY NEZAZNAMENÁVEJTE přístupový PIN přímo na svou platební kartu!</p> <p>• PIN karty</p>
2. Hlídejte si svou platební kartu	<p>Měli byste si dát pozor i na ztrátu nebo zcizení své platební karty. Pokud i přesto k tomu dojde, buďte sami, nebo vaši nejbližší (rodiče) by měli ztrátu (zcizení) platební karty okamžitě nahlásit bance. Ta ji zablokuje a znemožní tak její zneužití (například při placení nákupu cizí osobou).</p>
3. Nespustte při platbě svou platební kartu z očí	<p>Pokud budete platit kartou úhradu za nákup zboží či služby (např. v restauraci nebo v obchodě), NIKDY NEVYDEJTE KARTU OBSLUZE, ABY SNÍ ODEŠLA NA MÍSTO, KTERÉ JIŽ NEMŮŽETE SLEDOVAT SVÝM POHLEDEM! Platební terminály v obchodě musí být přítomny u pultu, u kterého platíte svou úhradu, v restauraci vám musí obsluha přinést platební terminál až k vašemu stolu.</p> <p>Zamezíte tak opisu čísla vaší karty a pokusu o naskenování údajů z jejího magnetického proužku (nebo čipu).</p>
4. Nikomu nesdělujte PIN své platební karty	<p>NIKOMU CIZÍMU (ANI SPOLUŽÁKŮM, KAMARÁDŮM) NESDĚLUJTE PIN SVÉ PLATEBNÍ KARTY!</p> <p>Platí to i v případě plateb v obchodě či restauraci – v žádném případě nesdělujte PIN kód své karty obsluze. OBSLUHA VÁM MUSÍ UMOŽNIT JEHO SKRYTÉ ZADÁNÍ NA KLÁVESNICI PLATEBNÍHO TERMINÁLU!</p>
5. Platební kartu nepůjčujte	<p>PLATEBNÍ KARTA NENÍ HRAČKA, PROTO JI ZÁSADNĚ NIKOMU NEPŮJČUJTE! Platební karta je tzv. nepřenosná (v podmínkách používání je uvedeno, že platební kartu může používat jen její držitel – osoba uvedená na platební kartě).</p>

Výše zmíněná bezpečnostní opatření skutečně dodržujte, **zabráníte tím případnému zneužití karty a zcizení peněz ze svého bankovního účtu!**

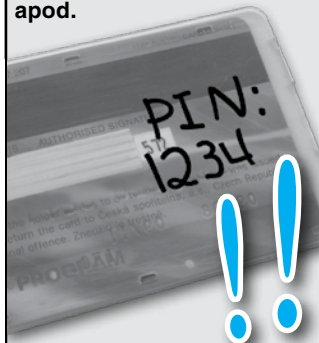
Něco navíc

Lehkomyslnost lidí při nakládání s platební kartou a bankovním účtem

Dáváte si pozor na svoji peněženku, kterou máte v kapse? Pokud ano, je to v pořádku, ona i ztráta či zcizení dvou setkorun mrzí...

Divili byste se ale, jak lehkomyslně přistupuje řada lidí k ochraně svých peněz na účtu.

Klidně si zaznamenají PIN přímo na zadní stranu karty, nechají cizí osobu zadat PIN kód při výběru hotovosti u bankomatu apod.

Pokud se prokáže takový případ zcizení peněz (tedy zcizení způsobené lehkomyslností či záměrným vyzrazením chráněných údajů osobě, která toho zneužije), banka pak nenese odpovědnost za tuto ztrátu peněz a vzniklou škodu poškozenému nenahradí!

5. FINANČNÍ PLÁNOVÁNÍ

Finanční plánování

Při práci s tímto závěrečným tematickým celkem využijete svých znalostí a dovedností z minulých kapitol, zejména pak z těch, které se věnovaly hodnocení domácnosti a využití finančních produktů.

Jejím smyslem je, abyste se seznámili (a nejlépe si i osvojili) **pravidla sestavování finančního plánu**, a to z **krátkodobého i dlouhodobého pohledu**.

Podstata finančního plánu

Každý člověk má do budoucna nějaké plány – čeho by chtěl dosáhnout, co si pořídit apod. V mládí to bývá většinou absolvování studia, které může být – pokud je v zahraničí – i finančně dosti náročné, nebo cestování, na které je nutné si rovněž odložit (s přispěním např. rodičů) finanční prostředky. Posléze je to např. zakoupení automobilu či získání vlastního bydlení, zajištění rodiny a dětí. Zejména pořízení bytu či domu bývá finančně velmi nákladné a spojené se vzetím úvěru či hypotéky, splácenými i dlouhou dobu.

Dosažení těchto cílů si vyžaduje dobré promyšlení, zda jsou dosažitelné, a propočtení, zda a kdy jejich realizace dotyčná osoba (či celá rodina) finančně zvládne.

Vytvoření finančního plánu

Zjištění stavu financí

Rodina by měla nejdříve prověřit, jak je na tom s bilancí svých finančních prostředků:

- Převažují aktiva (majetek, úspory) nebo je rodina zatížena splátkami (dluhem)?
- Jaký je rozdíl mezi příjmy a výdaji?

Zjištění cílů

Souvisí s věkem a rolí jednotlivých členů v domácnosti:

- **mladí lidé** budou preferovat studium, cestování, zábavu, sport, pořizování spotřebního zboží, motocyklu, automobilu...,
- **dospělí** se snaží zabezpečit rodinu – prioritou bývá (nejlépe vlastní) bydlení, zajištění dětí, pojištění majetku a zdraví členů rodiny,
- cílem **osob v důchodovém věku** může být cestování, investice do vlastního zdraví.

Stanovení cílů nutně závisí na tom, jak je na tom rozpočet domácnosti. V případě, že budou převažovat pasiva (nedostatečné úspory, splácení předchozích půjček apod.), snadno se dojde k závěru, že daného cíle je po finanční stránce nereálné dosáhnout a bude na něj nutné pro daný okamžik zapomenout nebo jej alespoň odložit.

Seřazení cílů podle důležitosti

Obvykle bývá, že si člověk stanoví i více než jeden cíl. Pak je nutné:

- stanovit pořadí cílů od nejdůležitějšího,
- posoudit, zda jsou dosažitelné z hlediska času a finanční náročnosti. ▼

Příklad: Pokud je vaším cílem nová motorka a zároveň snowboard (na které si chcete zčásti našetřit, zbytek budou financovat rodiče), a chcete si vybavit počítač novou herní grafickou kartou, určitě budete muset některý z cílů upřednostnit a další odsunout. Už jen proto, že do plánování jejich pořizování budou zasahovat i rodiče (s ohledem na své poskytované finance).

Minislovníček

Finanční plán

je nástroj, který nám pomůže zjistit, kolik peněz a jak dlouhou dobu budeme potřebovat, abychom realizovali vytýčený krátkodobý nebo dlouhodobý cíl.

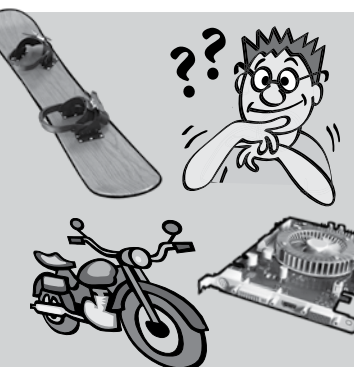
Minislovníček

Krátkodobý finanční plán

je takový, jehož je dosaženo v období do 1 roku. Většinou se jedná o finančně méně nákladné záležitosti (např. zakoupení nového mobilu, pořízení nové tenisové rakety či florbalové hokejky, získání řidičského oprávnění na malou motorku apod.).

Dlouhodobý finanční plán

k jeho naplnění je zapotřebí delšího období (většinou několika let). Tyto plány také bývají finančně nákladné, zvláště pokud jsou zajišťovány půjčkami a úvěry – ty musí být následně spláceny. Typickým příkladem je zakoupení bytu, stavba či rekonstrukce domu.

Zdroj finančních prostředků

Pokud jste vyhodnotili cíle a stanovili pořadí jejich důležitosti, musíte se ujistit, z jakých prostředků budete financovat jejich pořízení. Mohou to být buď:

- **vlastní zdroje** – u méně nákladných cílů (např. vlastní či rodinné úspory),
- **cizí zdroje** – u finančně nákladných cílů (např. pořizování bydlení – zde to bude vhodný typ úvěru),
- **kombinace vlastních a cizích zdrojů** – např. u již zmíněných úvěrů na bydlení požaduje banka částečné financování vlastními prostředky, kdy (např. ještě i ve spojení s ručením jinou nemovitostí) poskytuje bankovní úvěr.

Pojďme si nyní naznačit celý proces úvahy a sestavení finančního plánu na příkladu. ▼

Příklad: Sestavení finančního plánu

Jedná se o mladý manželský pár, bydlící na vesnici poblíž okresního města, ve kterém oba pracují. Bydlí zatím společně s rodiči ve větším rodinném domku. Částečně se podílí na úhradě nákladů spojených s bydlením, zároveň ale vědí, že do budoucna budou chtít bydlení vlastní. Vychovávají jedno školou povinné dítě. Protože vyrůstali na vesnici a v jejich obci je připraveno několik parcel k výstavbě, budou si chtít postavit vlastní menší rodinný dům (dlouhodobý cíl). Aby nebyli vázáni dojížděním do zaměstnání příměstskou dopravou, musí si také pořídit osobní automobil (krátkodobý cíl). Disponují určitými vlastními financemi a také úsporami z několikaletého stavebního spoření. Muž si doplňuje specializované vzdělání, na které si vzal výhodný spotřebitelský úvěr, absolvoval prozatím polovinu studia i splátek. Manželé jej pravidelně splácí z vlastních prostředků. Rodiče jim budou schopni přispět částkou na pořízení auta.

1. Zjištění stavu financí

A) Měsíční příjmy a výdaje:

Příjmy domácnosti		Výdaje domácnosti	
Výplaty obou členů domácnosti:	celkem 52 000 Kč	Příspěvek na bydlení v domě rodičů	6 000 Kč
– muž 27 000 Kč		Úhrada poplatků za internet	400 Kč
– žena 25 000 Kč		Tarify obou za mobilní telefony	2 000 Kč
		Nákupy potravin, stravování	10 000 Kč
		Dojíždění obou do zaměstnání (BUS)	800 Kč
		Studium muže – splácení spotřeb. úvěru	2 000 Kč
		Stavební spoření obou	4 000 Kč
		Oblečení obou manželů	3 500 Kč
		Obědy a kapesné dítěte	900 Kč
		Oblečení a výbava dítěte	800 Kč
		Osobní výdaje (útraty) obou manželů	7 000 Kč
Měsíční příjmy celkem:	52 000 Kč	Měsíční výdaje celkem:	37 400 Kč

Rozdíl mezi měsíčními příjmy a výdaji – bilance:

+ 14 600 Kč

Bilance měsíčních výdajů je kladná, manželský pár je schopen ze svého jediného příjmu (výplaty) spořit částku 14 600 Kč.

B) Bilance majetku a závazků

Majetek domácnosti		Závazky domácnosti	
Běžný účet	45 000 Kč	Osobní půjčky (spotřeb. úvěr)	60 000 Kč
Spořicí účet	225 000 Kč	Leasing	0 Kč
Stavební spoření obou manželů	500 000 Kč	Hypoteční úvěr	0 Kč
Osobní majetek, elektronika	85 000 Kč	Kreditní karty	0 Kč
Celkem majetek:	855 000 Kč	Celkem závazky:	60 000 Kč

Bilance majetku a závazků:

+ 795 000 Kč

Majetek domácnosti výrazně převyšuje závazky (bilance: + 795 000 Kč ve prospěch majetku). Osobní půjčka (měsíční splátky spotřebitelského úvěru) je průběžně pokrývána úsporami na běžném účtu a rezervou jsou i prostředky na spořicímu účtu.

METODIKA A DALŠÍ NÁMĚTY K UČIVU KAPITOL

Klíčové kompetence

Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti směřuje, v souladu se vzdělávacími cíli, k tomu, aby si žáci vytvořili – na úrovni odpovídající jejich schopnostem a studijním předpokladům – následující kompetence:

1. Kompetence k učení

Žák by na základě náplně učiva finanční gramotnosti měl být schopen:

- Osvojovat si a prohlubovat jednotlivé formy učení a vstřebávání poznatků.
- Vstřebávat a umět používat základní odbornou terminologii z oblasti nauky.
- Spojovat a rozvíjet své vědomosti a poznatky na základě postupně probraných témat. Vzhledem k tomu, že finanční gramotnost je společenskou naukou a zasahuje i do mnoha oblastí vědění člověka (zejména do historie, matematiky, ekonomie, finančnictví, ale i mezilidských vztahů, psychologie a sociologie, komunikace a také výpočetní techniky a oblasti moderních technologií), měl by být schopen své poznatky dávat i do mezipředmětových souvislostí.
- Aktivně přistupovat k vyhledávání a třídění informací, které se vztahují k probíranému tématu. Souvisí to především s problematikou orientace v oblasti jednotlivých finančních produktů, která předpokládá bližší seznámení se s nimi a jejich kritické posouzení. Orientace v oblasti finančních produktů není jednoduchá a zhodnocení jejich nabídky (a hlavně závazků, které vyplývají z jejich případného čerpání) se vyloženě dotýká praktického života každého člověka.
- V případě témat, která jsou vhodná pro společnou diskusi, by měl být žák schopen sestavit svůj vlastní pohled na danou skutečnost, měl by být schopen jej i přednést a případně obhájit. Týká se to např. již nabytých vlastních zkušeností s používáním některých finančních technologií (např. zkušenosti s používáním vlastní platební karty a bankovního účtu, použitím bankomatu či plateb prostřednictvím platební karty, apod.).

2. Kompetence k řešení problémů

Žák by měl být na základě znalostí učiva a svých praktických zkušeností schopen:

- Uvážlivě posuzovat stav svých financí a umět s nimi hospodařit. Měl by se naučit pracovat jak s krátkodobým rozpočtem (denními útratami), tak i s dlouhodobějším plánováním svých příjmů a výdajů. Měl by být schopen (a ochoten) se přiměřenou měrou podílet na domácím rozpočtu (hlavně ve smyslu svých rozumných požadavků při čerpání jeho prostředků). V případě vypěstování si žádoucích postojů v nakládání s financemi to vede v budoucnosti k uvážlivému ekonomickému jednání dospělého a samostatného jedince.
- Samostatně řešit problematiku zadaného úkolu; měl by být schopen samostatně promýšlet jeho řešení a výsledek (či zjištění) vhodně komentovat. Měl by být schopen si i ověřit výsledek svého řešení.
- Uvědomit si dosah svého počínání, které vyplývá z nakládání s financemi. Tím je míněno zejména zodpovědné hospodaření s penězi, vyvarování se nesmyslných a potenciálně nebezpečných finančních závazků (úvěrů, půjček a nežádoucích nabídek). Žáka je vhodné vést k tomu, aby své budoucí finanční závazky nejprve velmi pečlivě (ve spolupráci s dalšími členy rodiny – především rodiči) promyslel a zvážil. Rozhodně by se měl vyvarovat překotného vstupu do finančních závazků.

3. Kompetence komunikativní

Oblast peněz a nakládání s nimi je ve své podstatě společenskou záležitostí. Žák měl být schopen:

- Zvládání základních a běžných komunikativních postupů při realizaci finančních transakcí, např. vhodné a srozumitelné vyjádření svého požadavku, znalost použití příslušných technologií (platební karta, bankomat, platební terminál, informace dostupné na internetu apod.).

Metodická doporučení pro zajištění výuky finanční gramotnosti

A) Koncepce výuky

1. Podstata finanční gramotnosti

Potřeba finančního vzdělávání se opírá o vládní strategii, konkrétně o **Národní strategii finančního vzdělávání**. Je založena na dvou pilířích – prvním je **vzdělávání žáků na základních a středních školách** a druhý je **směřován do vzdělávání dospělých**.

Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti žáků vychází ze **Standardu finanční gramotnosti** a mělo by být směřováno do následujících znalostních a dovednostních oblastí:

- Peníze
- Principy tržního hospodářství a cenová gramotnost
- Hospodaření domácnosti a finanční plánování jedince i domácnosti
- Finanční produkty
- Práva spotřebitele

Odkazy na aktuální Standard finanční gramotnosti:

<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/21620/aktualizace-standardu-financni-gramotnosti.html/>

<https://financniagramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/financni-vzdelavani-na-skolach>

2. Začlenění finanční gramotnosti do školních vzdělávacích programů

- a) **Základní školství** – povinnost začlenit finanční gramotnost do výuky na ZŠ upravuje aktuální **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání** (RVP ZV), aktual. k 1. 9. 2017. V rámci něj je výuka finanční gramotnosti na úrovni 1. stupně ZŠ zařazena do vzdělávacího oboru **Člověk a jeho svět** a v rámci 2. stupně ZŠ do vzdělávacího oboru **Výchova k občanství**.

Odkaz na aktuální RVP ZV:

<http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

- b) **Střední vzdělávání** – u tohoto typu vzdělávání je finanční gramotnost začleněna do **Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia** (RVP G) a **Rámcového vzdělávacího programu pro střední odborné vzdělávání** (RVP SOV). Nosná témata tedy tvoří povinnou součást školních vzdělávacích programů (ŠVP) gymnázií, středních odborných škol a učilišť.

Odkaz na aktuální RVP G:

<http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-gymnazia>

Odkaz na aktuální RVP SOV:

<http://www.nuv.cz/t/rvp-os>

3. Integrace vzdělávacího obsahu

Je žádoucí, aby výuka finanční gramotnosti byla pojata komplexně v kontextu s ostatními vyučovacími předměty školy a aby zohledňovala mezipředmětové vazby zejména se společenskovedními předměty, matematikou, ekonomicky zaměřenými předměty, informatikou, mediální a etickou výchovou.

4. Odbornost výuky finanční gramotnosti

Žák by si přirozeně měl z oblasti finanční gramotnosti osvojit odborné pojmy. Vyučující by měl na jedné straně používat správné odborné názvosloví a terminologii, na druhé straně by měl používat odborné výrazivo v přiměřeném rozsahu k cílové skupině žáků.

V použití a volbě vhodných odborných výrazů je možné využít terminologických slovníků, např.:

 Slovník bankovních a finančních pojmů (server Businessinfo.cz):
<https://www.businessinfo.cz/navody/slovník-bankovnich-a-finančních-pojmu>

 Velký slovník finančních pojmů:(server Financer.com): Rodinné finance:
<https://financer.com/cz/osobni-finance/financni-gramotnost/slovník/> <http://www.rodinnefinance.cz/> apod.

5. Rozvíjení kritického myšlení žáků

Při výuce finanční gramotnosti je vhodné se zaměřit nejenom na vysvětlení učiva vyučujícím (spojeným s případnými ukázkami), nýbrž cíleně i na **aktivitu žáků spojenou s vyhledáváním informací, jejich posuzováním, tříděním, zhodnocením a výběrem těch podstatných.**

Současná společnost zaplavuje člověka přemírou informací (často i neověřenými, nepřesnými či vyloženě zavádějícími), a proto je žádoucí (nejenom v oblasti finanční gramotnosti) v žácích podporovat a rozvíjet tyto schopnosti. Naučte žáky vyhledávat také informace dopňující a související.

Zdroje informací:

- různé typy médií (tisk, rozhlas a televize a zejména internet),
- instituce,
- osoby (zejména pak rodiče či širší rodina, vyučující).

6. Svět financí v souvislostech

Vědění z oblasti finanční gramotnosti spadá do velké skupiny společenských věd. Dotýká se a je propojené nejenom s ekonomikou, matematikou a moderními informačními technologiemi, ale také se sférou komunikace a interakce s ostatními lidmi.

Výuka finanční gramotnosti by se tedy měla zaměřovat i na **oblast průřezových témat** rámcových vzdělávacích programů. Propojte tedy její výuku s **Osobnostní a sociální výchovou, Výchovou demokratického občana, Výchovou k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Environmentální výchovou a Mediální výchovou.**

7. Rozmanitost a alternativy

Neomezujte výklad a ukázkové příklady pouze na jeden produkt (jednu nabídku jedné konkrétní instituce či firmy), zařadte do výuky (či praktické činnosti) vždy více srovnatelných nabídek.

✧ **TIP:** S vyhledáváním nabídek (letáky, nabídky finančních produktů bank, služeb apod.) mohou pomoci i žáci (např. v rámci skupinové výuky či domácího úkolu).

Vedte také žáky k porovnávání nabídek a výběru nabídky nejvhodnější (ve smyslu nejvhodnější pro rodinu, jedince či danou situaci).

B) Spolupráce

Pod pojmem spolupráce ve výuce finanční gramotnosti se rozumí především **spolupráce s dalšími vyučujícími**, ale i s **rodinnými příslušníky samotného žáka.**

1. Spolupráce s dalšími vyučujícími

Snažte se (ve spolupráci s vedením školy a vybranými kolegy) skutečně integrovat výuku finanční gramotnosti s ostatními předměty. Již bylo řečeno, že finanční gramotnost z podstaty věci prolíná řadou dalších nauk a předmětů.

✧ **TIP:** Využijte znalostí a zkušeností vyučujících informatiky, např. jejich nápomoci ve vyhledávání zdrojů, jejich zkušenosti s instalací SW a programů, disponibilitou SW sloužící výuce finanční gramotnosti v učebně výpočetní techniky, zapůjčení vhodné techniky (např. tabletů, má-li je škola ve výbavě) do hodiny finanční gramotnosti apod. Obdobně můžete využít erudice a zkušeností vyučujících matematiky, ekonomie apod.

Podělte se s kolegy o vzájemné zkušenosti ze světa financí, dejte si k dispozici případně shromážděné materiály, odkazy na zajímavé zdroje na internetu, data apod.

2. Spolupráce s rodinou žáka

Výuka finanční gramotnosti se rodiny jako takové velmi úzce dotýká. Jsou jí totiž věnovány tematické celky **Hospodaření domácnosti** (se svými subkapitolami věnujícími se potřebám a majetku domácnosti, rodinným rozpočtům, reklamaci a spotřebitelským právům) a **Finanční plánování**.

Jestliže má být z žáka vychován zodpovědný jedinec (např. v souvislosti s nakládáním s financemi), pak je vhodné, aby na tomto procesu spolupracovala i jeho širší rodina (rodiče, sourozenci, prarodiče).

Mnohdy žák přebírá modely chování (a tedy i finanční) od svých rodičů, které nemusí být vždy v rovině optimálního a zdravého nakládání s penězi. V tomto případě pak může být naopak finančně gramotný žák zdrojem vědění a osvěty pro ostatní členy rodiny.

 TIP: představte rodičům *principy a základní teze finanční gramotnosti, které směřují k žádoucí výchově jejich dítěte v této oblasti (např. v podobě stručného dokumentu s cíli výuky a osnovou témat, se kterými bude jejich dítě v rámci výuky obeznámeno). Další možnosti jsou třídní schůzky, prezentace školy na burze škol, školní web (či web třídy) apod.*

V této souvislosti nikdy nepracujte s konkrétními osobními daty žáků (případně jejich blízkých), nýbrž s daty fiktivními. Jednak se tím vyhnete případné kolizi se zákonnými normami (sloužícími k ochraně osobních údajů) a také tím vytvoříte tzv. **bezpečné prostředí ve finanční výchově**. Jestliže si žáci tento model práce s citlivými daty (zejména osobními, ale i respektování práv na ochranu osobních údajů cizích osob) osvojí, ponесou si jej jako **vhodný model chování do svého dalšího života**.

C) Metody a formy práce

V porovnání s tradičními předměty vykazuje výuka finanční gramotnosti určité odlišnosti a i má svá výuková specifika. Právě na tento předmět se ale zároveň výborně hodí **aplikace nejrozličnějších nových metod výuky**, které ocení nejen žáci, ale také učitelé (prezentační technika, informace z internetu a z médií, publicistika, diskuse žáků a učitele nad tématem apod.). Výklad řady témat se opírá i o možné **životní situace**, do kterých se člověk jako spotřebitel může dostat.

Následující kapitola je věnována moderním metodám výuky finanční gramotnosti. Metody samy o sobě jsou použitelné nejen pro tento předmět – většina z nich je hojně využívána i při výuce jiných předmětů. Pokud budete chtít některou z nich využít, **počítejte s větší a delší přípravou**. Některé z metod také vyžadují **zkušenosti a umění improvizace**.

Přínosy moderních metod výuky:

- **větší radost z učení** (zejména pro žáky, ale i pro vyučujícího),
- **jednodušší zapamatování učiva**,
- **zvýšená interaktivita v hodinách**,
- **praktické vyzkoušení probírané látky**.

1. Obecné zásady

Pro metody výuky by měly obecně platit následující zásady:

- **Názornost.** Informace by měly být názorné, dobře viditelné a měly by se opírat se o vědomosti žáků. To platí pro psaní na tabuli i pro vytváření obrázkových počítačových prezentací, výukových schémat atd.
- **Jednoduchost.** Je potřeba navazovat jednotlivými tématy na znalosti žáků. Termíny používané ve výuce by žáci měli znát a měli by chápat jejich význam.
- **Aktivita žáků.** Žáci by sami měli v hodinách aktivně vystupovat, zkoušet si zmiňované situace, debatovat apod.

Metodika výuky jednotlivých témat

V následující kapitole metodiky budou připraveny koncepty ukázkových hodin výuky jednotlivých témat. Jsou určeny vyučujícímu k přímé podpoře výuky.

Tematický celek:
Peníze

Téma: **Peníze**

Výukový text:

- učebnice žáka, str. 6–7
- učebnice učitele, str. 8–9

1 vyučovací hodina

Téma: **Peníze**

• **Cíl hodiny:**

1. Seznámení žáků s výukou finanční gramotnosti, strukturou témat, rozsahem výuky.
2. Žáci by měli znát základní pojmy z oblasti peněz a směny zboží, měli by být schopni vysvětlit podstatu vazby zboží a peněz, hodnoty zboží.

• **Klíčové kompetence:**

1. **Kompetence k učení:** osvojení si terminologie a pojmů.
2. **Kompetence k řešení problémů:** uvedení příkladů z oblasti směny zboží a vývoje platidel.
3. **Kompetence komunikativní:** diskuse nad pojmy z oblasti obecné terminologie peněz, správné formulování odpovědi.
4. **Kompetence sociální a personální:** přijmutí modelu vedení výuky vyučujícím, respektování pravidel, za jakých se výuka bude odehrávat. (Pozn.: platí i pro další hodiny.)

• **Motivace:**

Výklad a zájem žáků je možné navodit pomocí metody **Ice breaker, Warm-up** (tedy uvedení krátkého příběhu, vtipu, citátu apod.). ➤

„Peněz a místa na pevném disku není nikdy dost...“

• **Metoda a forma práce:**

1. Vysvětlení učiva spojené se zápisem a ukázkou. Internet, práce s počítačem, tabletem.
2. Diskuse, samostatná práce / Práce ve skupině.
3. Hraní rolí, inscenační metody.
4. Metoda Ice breaker, Warm-up.

• **Mezipředmětové vazby:**

Učivo tématu **Peníze** má vazbu na zeměpis, historii (dějepis), ekonomii.

• **Průřezové téma:**

Při výuce může vyučující využít vazby např. na průřezové téma **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech** – pojednat např. o historickém vývoji ekonomických aktivit a platidel na území států Evropy, případně našeho území. Doplnkový námět uvádí následující infobox. ▼

Prvopočátky obchodní činnosti – období pravěku

VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH

Prvopočátky obchodní činnosti spadají již do období pravěku. Ekonomickou aktivitu v podobě výměny zboží spatřujeme již koncem **mladší doby kamenné (neolit, 6/5 000 – 4 000 let př. n. l.)**. Platidly (či artiklem pro výměnný obchod) na území střední Evropy byly v období končícího pravěku především sůl, kožešiny, nástroje. Podstatně intenzivnější podoby nabývá směnná činnost za doby měděné, bronzové a hlavně železné. **Doba měděná (chalkolit, 4 000 až 2 400 let př. n. l.)** je nazvána podle objevu mědi – kovu, který se naučili osadníci získávat tavbou měděných hornin. Začalo se rozvíjet také pastevectví, které umožnilo hospodářskou produkci ještě zvýšit. Již v této době začaly být patrné rozdíly v množství **hromaděného majetku**, což vedlo ke **vzniku společenských rozdílů** – z rozdílné výbavy nalezených hrobů lze vyčíst, že již tehdy lidé rozlišovali, kdo je bohatý a kdo chudý. Výrazným posunem v historii lidstva byl **vynález kola** – jako součást vozíku umožnil člověku zdolávat velké vzdálenosti, což mělo zásadní význam zejména pro dopravu a obchodování. Dalšího rozmachu obchodní činnosti doznal **objev bronzu** (slitiny mědi a cínu). **Doba bronzová** (2 400 – 750 let př. n. l.) přinesla další **dělu práce – zemědělství se oddělilo od řemeslné výroby**. Tato specializace podpořila zvýšení výroby a tím i **dálkový obchod**. Z oblasti dnešního Německa a Rakouska se dovážela sůl, z Baltu zase jantar a z Egypta skleněné perly. Z našeho území se naopak vyvážely zemědělské produkty, hospodářská zvířata, zbraně či kožešiny. Na obchodních trasách vznikala **první obchodní centra**, kde docházelo k samotné výměně výrobků či později k platbám kovovými platidly – **mincemi**.

Doba železná (750 – 0 let př. n. l.) je (kromě znalosti zpracování tohoto kovu) především na našem území spojená s přítomností indoevropského kmene **Keltů**. Keltové vynikali ve zpracování kovů (jako první v Evropě používali při výrobě právě železo). Byli to zruční kováři, kovotepci, skláři, hrnčíři i tesaři, věnovali se i obchodní činnosti. Keltové jako první ve střední Evropě razili mince (tzv. **duhovky**). Budovali **opevněná města**, která nesla název **oppidum** (z latinského **ob pedes** = **nutno obejít**). (...)

Struktura výuky tématu, časová dotace

Časová dotace: 1 hodina

Název tématu: **Peníze**

Vyučovací hodina č.:

Pomůcky	Tabule, učebnice, sešit, dataprojektor, internet, zadání úkolů č. 1 a 2.	
Čas trvání	45 minut – běžná vyučovací hodina	
Minuty	Struktura hodiny, příprava vyučovací hodiny	
1–5 (5 min.)	Zápis do třídní knihy, stručné uvedení hodiny a jejích cílů, motivace k výuce.	Forma výuky
6–15 (10 min.)	Úvodní hodina. Obeznamení žáků s výukou finanční gramotnosti, vymezení základních tematických celků, osnova předmětu.	Vysvětlení učiva spojené se zápisem Diskuse se žáky Inscenační metoda
16–33 (18 min.)	Klíčové pojmy: peníze, měna, obchod, platidlo, hodnota zboží, směna zboží, prostá směna zboží, výměnný obchod, kapesné, vznik peněz, mince, bankovky. Vysvětlení učiva: Peníze slouží jako prostředek k výměně různého zboží – za získání zboží je nutné peníze zaplatit. Peníze daného státu se označují pojmem měna (či národní měna). (...) <i>Metodická poznámka:</i> Vyučující rozvede výklad, zmíní příklady, žáci mohou samostatně doplnit, vyhledat měny vybraných států, úkol č. 1 . Peníze se používají jako prostředek směny zboží a služeb . Rozeznáváme tzv. prostou směnu zboží a směnu za pomoci platidel . (...) <i>Met. poznámka:</i> Vyučující zmíní příklad, žáci mohou reagovat zmínkou dalších příkladů. Platidla se historicky vyvíjela. (...) <i>Metodická poznámka:</i> Vyučující obšírněji vysvětlí historické souvislosti spojené se vznikem platidel, zmíní příklady. Žáci mohou reagovat zmínkou dalších příkladů. Vyučující může v rámci rozšíření zmínit podrobnější informace o historických platidlech či měnách dalších států, např. dolar, libra, euro, atd. (viz. Další náměty pro výuku, str. 164 a 165). <i>Otázky třídy:</i> Uvedte další příklad prosté směny zboží. V jakém historickém období se nejvíce uplatnila? Používá se i v současnosti? Kde, kým, či při jaké příležitosti?	
34–40 (7 min.)	Hodnota zboží: Každé zboží má hodnotu. Peníze jsou prostředkem, jak toto zboží ocenit, tedy určit, jakou má peněžní hodnotu , za kterou se pak nabízí ke kupu, za jakou se zboží prodává. (...) <i>Otázky třídy:</i> Co si představujete pod pojmem užitná hodnota zboží? <i>Metodická poznámka:</i> Vyučující posoudí reakci žáků, zhodnotí jejich odpovědi a pojem následně upřesní. Užitná hodnota zboží – pokud dané zboží (či služba) přinese člověku uspokojení jeho potřeby (dané zboží mu je k praktickému užitku), má pro něj skutečně konkrétní užitnou hodnotu. (...) <i>Metodická poznámka:</i> Vyučující může zmínit příklady – např. řemeslníkem zakoupené nářadí má pro něj jasnou užitnou hodnotu (kdy za jeho pomoci je schopen vytvářet další hodnoty, nové výrobky.) Žáci mohou jmenovat další příklady užitné hodnoty. <i>Inscenační metoda, skupinová výuka:</i> Modelová scénka – hra na výměnný obchod. <i>Metodická poznámka:</i> Vyučující při aplikaci inscenační metody může rozdělit třídu na skupinky / dvojice. Žákům ponechá prostor pro přípravu krátké scénky. Vybrané skupinky (či dvojice) mohou ostatním spolužákům „přehrát“ svoji scénku. Předpokladem aplikace této metody je komunikativnost třídy (volba skupinky, která nebude cítit ostych) – úkol č. 2 .	
41–45 (5 min.)	Závěrečné zopakování probraného učiva na konci vyučovací hodiny: <i>Otázky třídy:</i> Vyučující za pomoci shrnujících otázek nechá žáky zopakovat probrané učivo.	Odpovědi žáků

ÚKOL

1

ÚKOL

2

Poznámky vyučujícího:

Další náměty k učivu kapitoly

Cíle kapitoly

Žák by měl:

- vědět, že je jednak svobodnou volbou zákazníka a také jeho vlastní zodpovědností, jakou obchodní nabídku přijme
- získat povědomí o problémech, do kterých se v budoucnu může dostat neuváženým přijetím obchodní nabídky

Kapitola:

Nežádoucí nabídky

učebnice učitele
str: 69–70

Po prostudování této kapitoly by měli žáci v pochopit následující fakta:

- na trhu je spousta nabídek, ne všechny jsou však dobré, seriózní, ověřené
- je pouze na zákazníkovi, zda tu či onu nabídku akceptuje
- při navázání právního vztahu (při přijetí obchodní nabídky, při podpisu smlouvy) se již zpětně nelze odvolávat na neznalost, mnohdy již nelze obchodní nabídku jednoduše zrušit, odstoupit od ní
- je nezadatelným právem zákazníka nechtěnou nabídku již v počátku odmítnout

Tak, jak se obecně rozšiřuje nabídka služeb zákazníkům, zvětšuje se i prostor pro prodej špatného a nekvalitního zboží a také pro nabídky vyloženě neseřídné.

Prodej jako takový je založený na marketingových vztazích a obecně jde vždy (v dobrém slova smyslu) o vnucení právě toho či onoho zboží či služby zákazníkovi. To je v pořádku, jestliže jak obchodní praktiky, tak i kvalita zboží je na požadované úrovni.

Řada prodejců (společností) se však zcela vědomě uchyluje k méně seriózním či vyloženě klamavým obchodním praktikám a je pouze na zákazníkovi, zdali je dokáže včas odhalit a nabídku odmítnout.

Zvonek u dveří zvoní, přichází nabídka...

Tato kapitola byla pojata situačně, v podstatě na několika případech naznačovala, jak by se mohla odvíjet jednání podomních prodejců a jak akceptování nevhodných (či vlastně nechtěných) nabídek může i skončit.

- Určitě věnujte společně se žáky této problematice náležitou pozornost, včasná a správná reakce zákazníka totiž může předejít mnoha problémům, a to zejména právního charakteru.
- Rovněž je vhodné upozornit žáky na to, že vhodná osvěta z jejich strany může zabránit mnoha problémům u dalších členů širší rodiny (rodičů, rodin starších sourozenců, ale hlavně pak prarodičů).

Další odstavce přinášejí pojednání o případech či situacích, do kterých se zákazníci buďto dostali, nebo které mohou docela dobře nastat. Berte je jako další možné náměty pro společnou diskuzi se žáky. ▼

Rozšiřující učivo

Podvodníci okradli důchodce o veškeré úspory

Uvádíme jeden z mnoha obdobných případů podvodů. Reportáž byla uvedena v rámci hlavního podvečerního zpravodajství České televize, Události, 26. 12. 2011.

Nejméně ve dvou případech došlo k okradení starších lidí o jejich celoživotní úspory. Podvodníci v roli falešných policistů namluvili staršímu muži a ženě, že jejich úspory v bance nejsou v bezpečí, a přesvědčili je, že musí peníze vybrat a svěřit jim je do úschovy. Dotyční se skutečně nechali přemluvit, zajeli s podvodníky do banky, vybrali a předali jim své finanční úspory. Muž přišel celkem o více než 200 000 Kč a žena o více než 300 000 korun.

Publikovaný případ jen smutně dokladuje skutečnost, že zejména starší lidé jsou náchylní důvěřovat komukoliv, kdo „uhodí na tu správnou sociální notu“ (například právě na bezpečnost těchto lidí, ochranu jejich majetku, slevy apod.). Podvodníci svoje praktiky zaměřují právě na starší důvěřivé lidi.

Rozšiřující učivo

Nepodepisovat formuláře, které nejsou kompletně vyplněné!

Oč jde, vystihuje již úvodní nadpis. **ZÁSADNĚ NEPODEPISUJTE ŽÁDNÝ FORMULÁŘ, KTERÝ NENÍ KOMPLETNĚ VYPLNĚNÝ A KTERÝ BYSTE SI PODROBNĚ PŘED PODPÍSEM NEZKONTROLOVALI!** Podpisem čistých tzv. **bianco formulářů** se můžete dostat do velmi svízelné či neřešitelné situace.

Zkuste si představit, že byste svůj podpis připojili na směnku, ve které nebude uvedena částka, kterou byste měli vrátet. Bylo by pro vás protějšek tak těžké doplnit do položky „částka“ takovou cifru, která by měla řádově o několik nul více? Jste si jisti, že by si to nedovolil? Byli byste možná překvapeni, jak se člověk, o jehož neposkvrněné morálce jste byli doposud přesvědčeni, může zachovat.

Podobně je tomu u všech důležitých dokumentů (smlouvy, předávací dokumentace o majetku, inventury apod.), na kterých bude figurovat váš podpis.

Tedy ještě jednou:

PODEPISUJTE ZÁSADNĚ JEN KOMPLETNĚ VYPLNĚNÉ DOKUMENTY, PŘED PODPÍSEM SI ZKONTROLUJTE VĚCNOU SPRÁVNOST UVEDENÝCH ÚDAJŮ!

„A tak to podepište, já tam ty údaje pak doplním...“

Šmejdi jsou tu stále, jen v novém kabátu...

V roce 2013 vzbudil velký rozruch dokument **Šmejdi**. Režisérka Sylvie Dymáková v něm za pomoci skryté kamery rozkryla otřesný svět manipulací a nátlaku na účastníky tzv. **předváděcích akcí**, praktik, na které dopláceli především starší občané. Po zpřísnění legislativy je doba masivně pořádaných předváděček snad už definitivně za námi. Není tomu tak však s jejich původními organizátory, ti se pouze přizpůsobili době a svoje aktivity přesunuli do **call center** a na **internet**. Problematicke se věnovala režisérka Šárka Meixnerová, a to v dokumentárním filmu **Infiltrace – obchod s důvěrou** (2019). ▼

Rozšiřující učivo

Nové praktiky „šmejdu“ – pozor na ANO, vyslovené po telefonu...

Výňatek z médií (2020)

Je rok 2019 a spousta lidí zvedá telefonát operátorů, kteří se s volanou osobou snaží realizovat „zdravotnický průzkum“ pro **Státní zdravotní institut**. Název této „instituce“ se nápadně podobá názvu **Státní zdravotní ústav**, ten ovšem skutečně existuje a je oficiální příspěvkovou organizací Ministerstva zdravotnictví ČR.

Nic takového jako **Státní zdravotní institut** oficiálně neexistuje, není organizační složkou žádného ministerstva či úřadu. Skrývá se za ním společnost nabízející produkty (řekněme) „zlepšující“ život člověka... Obdobně postupujících společností je ovšem více, jen třeba nabízí jiný produkt (investice, změnu dodavatele energií apod.).

A jak to funguje?

Volající operátoři mají k dispozici podrobný manuál (**call script**), ve kterém jsou na sebe navazující fráze, které mají volaného dotlačit do žádoucí odpovědi. **Operátor už nic nenabízí, prostě jen oznamuje, co má společnost pro klienta „připravené, kam mu to má doručit...“, „... zboží je málo a chceme, aby se na vás dostalo...“**. Zároveň apeluje na to, že nabídce může dotyčný bez obav důvěřovat. Stačí jen jedno jediné vyřčené **ANO...**

Opravdu jen jedno souhlasné přitakání po telefonu?

Ano, skutečně je tomu tak, po telefonu je totiž možné uzavřít ústní smlouvu (zákon ji vysloveně nezakazuje), která i když není „na papíře“, je skutečně platná. Operátor seznamuje volaného s nabídkou a „neškodně“ se jej zeptá, „**zda jej nabídka zaujala...**“. **Jakoukoliv souhlasnou odpověď pak považuje za souhlas k uzavření smlouvy**. Zpětně dokazovat, že při rozhovoru nebylo zmiňováno nic ohledně uzavírání smlouvy je složité, bylo by nutné si vyžádat za pomoci oficiálních orgánů (Policie ČR, k čemuž by musel být vydán souhlas soudu) záznam hovoru apod. ...

Podobné je to i s doručením písemné nabídky...

Obdobně **ANO zavazující volaného do smluvního svazku** (vyslovené po telefonu) **stačí i v případě návrhu operátora se zasláním písemné nabídky**. U dveří totiž zazvoní vyslaný obchodní zástupce, který je rovněž „náležitě proškolen“ v nátlakových praktikách...

Proč to dál pokračuje, proč to neskončilo předváděčkami? Kdo je na vině a co s tím?

Tady jednoznačně zaspal stát. Ten nevyužil možností směrnice zaváděné do evropského práva, která umožňuje do legislativy zavést účinné nařízení, podle kterého by byla smlouva uzavřená po telefonu platná až po jejím následném podepsání. Zjevně je na straně zákonodárců, aby se tím co nejdříve zabývali a sjednali nápravu – tento nástroj na obranu zákazníka do naší legislativy co nejdříve implementovali.

A co tedy s tím?

Ideálně – vyvarovat se v případě vzetí takového hovoru odpovědi ANO. Člověk na to musí být tak trochu nachystán, při volání neznámého telefonního čísla (mimo uložené kontakty) by měl zbystřit. Úplně nejlepší je, pokud telefonát „zavání“ nabídkou, o které nic nevíte (že byste o ní uvažovali a že byste si ji předjednali), hovor okamžitě ukončit. V časovém presu nikdy nemůžete posoudit, jak se bude hovor vyvíjet. Vždycky se můžete vmluvit, že jste v práci, nebo prostě jste jinak zaneprázdněni. Vlastně, ... ani to nemusíte nikterak zdůvodňovat, prostě jen hovor ukončete.

Zdroj: Aktuálně.cz / Úřad veřejného ochránce práv

Dokumentární film **Šmejdi**, videoarchiv České televize:
<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10536031201-smejdi/21356226944/video/>

1:14:43

Dokumentární film **Infiltrace – obchod s důvěrou**, videoarchiv České televize:
<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1092813857-infiltrace/417235100061002-obchod-s-duverou/>

52:10